

KÉRI KATALIN

HÖLGYEK
NAPERNYŐVEL

*Nők a dualizmus kori Magyarországon
1867–1914*

A könyv megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap

támogatta.

© Kéri Katalin
© Pro Pannonia Kiadói Alapítvány

BEVEZETÉS

„Amikor az ember nőkről ír, tollát szivárványba kell mártania, és a sorokra pillangók porát kell szórnia.”

DIDEROT

A történelem során mindig a nők tették ki az emberiség felét, a gazdaság-, politika- és eszmetörténeti kutatások alkalmával az ő történetüknek a feltárása mégis háttérbe szorult. A különböző történetírói irányzatok és iskolák képviselői a haladás antropocentrikus képét dolgozták ki, és a nők történeti helyzetének evolúcióját is ebből a szempontból vázolták. Ez a könyv arra a feladatra vállalkozik, hogy több oldalról, a lehetőségekhez képest szivárványos tintával írva, bemutassa a dualizmus kori magyarországi nők történeti helyzetének evolúcióját is ebből a szempontból vázolták. Ez a könyv arra a feladatra vállalkozik, hogy több oldalról, a lehetőségekhez képest szivárványos tintával írva, bemutassa a dualizmus kori magyarországi nők történeti helyzetének evolúcióját is ebből a szempontból vázolták. Ez a könyv arra a feladatra vállalkozik, hogy több oldalról, a lehetőségekhez képest szivárványos tintával írva, bemutassa a dualizmus kori magyarországi nők történeti helyzetének evolúcióját is ebből a szempontból vázolták.

A vázolt kép azonban a sokszínű forrásanyag elemzése ellenére sem lehet teljes, inkább csak mozaikszerű. Lehetetlen feladat ugyanis kielégítő és egyszerű választ adni arra az izgalmas kérdésre, hogy hogyan éltek száz-százhusz évvel ezelőtt Európában és Magyarországon a nők. Lehetetlen, hiszen a nők sokféle társadalmi réteghez, nemzetiséghez, valláshoz tartoztak, különböző földrajzi és szociális viszonyok között éltek, eltérő volt a neveltetésük, különböztek az érdekérvényesítési lehetőségeik, másmilyen volt az ízlésük, érdeklődésük. Bárhol, bármilyen körülmények között éltek is azonban, bár eltérő módon és mértékben, mégis többé-kevésbé mindegyikükre hatott a „korszellem”, a XIX–XX. század fordulójának számos újdonsága és modern lehetőségei.

Átfogó nőtörténeti munkát írni mindemellett azért is kockázatos és nehéz vállalkozás, mert a tetemes mennyiségű forrásanyag dacára sem maradtak ránk maradéktalanul a nők gondolatai, megélt élményei; milliójuk és milliójuk életét ma már sokszor csak mások (gyakran a tollforgató férfiak) szemüvegén keresztül láthatjuk. Vagyis a jogi, irodalmi, orvosi szövegekben, útirajzokban és újságcikkekben olvasható, nőkről készült leírások, illetve az őket ábrázoló képzőművészeti alkotások, karikatúrák gyakorta azt a gondolkodás- és látásmódot tükrözik, amely a korabeli férfiak sajátja volt. A nőtörténeti kutatómunka végeredménye így legalább annyira az adott korban élt férfiak nőkről, női életmódról szóló gondolatainak és leírásainak szintézise, mint amennyire a nők valóságos világának és lehetőségeinek a bemutatása.

A kötet elsősorban néhány korabeli magyar nyelvű sajtótermék anyagára támaszkodva, a bennük fellelt cikkek kvalitatív elemzésére alapozva, nemzetközi kitekintéssel mutatja be a dualizmus kori magyarországi nőtörténet különböző dimenzióit, alapvetően a városi közép- és felső rétegekre illetve a nőemancipáció, a női életmódváltás fontosabb lépéseire és eredményeire koncentrálva. A gazdag sajtóanyagot egyéb, főként nyomtatott korabeli forrásokból vett adatok egészítik ki és támasztják alá, például nőkről, nőknek írott XIX. századi könyvek (illemtankönyvek, háztartásvezetési útmutatók, ismeretterjesztő művek, önéletírások), valamint törvények, népszámlálási adatok, nőegyleti jegyzőkönyvek, báli programfüzetek részletei. A mű külön értéke, hogy a szövegben leírt gondolatokat régi újságokból, különösen a Vasárnapi Újságból és az Új Időkből vett gazdag képanyag illusztrálja. (Mindehhez járul a kötet elején egy rövid összefoglalás a külföldi és hazai nőtörténeti kutatások főbb eredményeiről, amely ugyan nem tartozik szorosan a történeti fejezeteket bemutató fő részhez, ám az olvasó számára fontos lehet a nők múltjának teljesebb megismeréséhez.)

A kötet érdekessége, hogy pécsi szerzőként kiemelt figyelmet fordítottam a korabeli baranyai megyeszékhely sajtótermékeire, a bennük közölt, nőkkel kapcsolatos írásokra. Így a műben a nemzetközi és hazai kitekintés mellett megjelenik egy kifejezetten helyi, lokális eseményeket és véleményeket tükröző színfolt is.